

უკველესი ხელნაწერის გაშიფვრა გამოყენებით მათემატიკის მეთოდების დახმარებით

ალიკო ცინცაძე, ტ.მ.დ., პროფესორი

რეზიუმე

მოცემულია გამოყენებითი მათემატიკური უზრუნველყოფის დახმარებით მეთე საუკუნის ქართული ხელნაწერის, იოანე-ზოსიმეს „ქება და დიდება ქართულისა ენისაი“-ს გაშიფვრის შედეგები.

საკვანძო სიტყვები: კალენდარი. ანბანი. დათარიღება. მზის პარამეტრი.

1. შესავალი

თანამედროვე მათემატიკური ლოგიკის, მათემატიკური ლინგვისტიკის, სტატისტიკის პირველსაწყისი მეთოდების გამოყენებით, მეთე საუკუნის ხელნაწერის გაშიფვრა და მასში ასტრონომიულ-რელიგიური ინფორმაციის მიგნება, კიდევ ერთხელ ადსტურებს იმ უდავო ჭეშმარიტებას, რომ „უძველეს ხელნაწერთა დაშიფვრას რელიგიურ-ასტრონომიული და მათემატიკური საფუძვლები აქვთ“ [1]. იოანე-ზოსიმეს ხელნაწერი „ქება და დიდება ქართულისა ენისაი“, როგორც ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიისთვის, ისე საერო მწერლობისთვისაც უმნიშვნელოვანეს ძეგლადაა მიჩნეული. მისი გაშიფვრის პირველადი შედეგები მოცემულია ნაშრომში [2]. თვითონ „ქება და დიდებას“ ხელნაწერი 1886 წელს სინას მთაზე იპოვა ბ-ნმა ალექსანდრე ცაგარელმა. ითვლება, რომ იგი მეთე საუკუნის ძეგლია და ავტორი იოანე-ზოსიმეა, რომლის ხელნაწერებშია ნაპოვნი.

თითქმის ათი საუკუნე ძეგლი ამოკითხვას ელოდა, ხოლო ბოლო 120 წელი მას მეტად ინტენსიურად იკვლევდნენ. დღეისთვის „ქება და დიდებას“ სულ ოთხი ხელნაწერია ნაპოვნი, აქედან სამი იოანე-ზოსიმეს საკუთარი ხელით გადაუწერია. კომენტატორებმა (ა.ცაგარელი, კ.კეკელიძე, პ.ინგოროყვა) ტექსტი ამგვარად გაიგეს: „ქართული უფლის ენაა, სხვაზე აღმატებული და უკეთესი, მეორედ მოსვლის შემდეგ ღმერთი ქართულად განიკითხავს.“

ტექსტი ქართული ეკლესიის სიწმინდედ ითვლება და ლაზარეს ხსენების შაბათს, ქართულ ეკლესიაში იკითხება. ამანაც განაპირობა, რომ ხელნაწერის კვლევას ასზე მეტი სერიოზული ნაშრომი მიეძღვნა, მაგრამ თუნდაც ცალკეული ამონახსნების მიგნება, არ ხსნიდა ტექსტს სისტემურად, პირიქით, თითქოს კიდევაც აბუნდოვანებდა მის გარშემო შექმნილ სიტუაციას. ცალკეული ამონახსნებიც ავტორის სტრატეგიის ნაწილი იყო, რითაც უმთავრესი, გლობალური ამონახსნისკენ მივყავდით.

გლობალური ამონახსნი კი იმ ეტაპზე ვერ იქნა მიგნებული, ამის გამო, „ბუნდოვანება“ საერთოდ ავტორის წერის სტილად ჩაითვადა. ამავე დროს, ხელნაწერი რომ დაშიფრული გზავნილია, იოანე-ზოსიმე თავად არ მალავს, როცა სიტყვას „მარაგს“ ახსენებს. „მარაგი“ კიდევ სულხან-საბას მიხედვით დაშიფრული, ამოსაკითხი სიტყვაა. ამასთან ავტორი ტექსტში თვალშისაცემ „შეცდომებს“ უშვებს, მაგ: დღემდეს (დღესამომდე) წერს ასე – „დღემმდეს“, დამარხულს – „დამარხულ(ლ)“, იყენებს ქარაგმებს სხვადასხვანაირად, მაგ: „ღ’თმნ“, „ღ’თმან“, „ღ’მნ“ (ღმერთმან) და ა.შ..

ეს ავტორის გამიზნული სელაა, რათა თვალსაჩინო გახადოს გამოყენებული შიფრი. მეორეც, და ალბათ, უფრო მნიშვნელოვანი ისაა, რომ ასეთი ლექსიკური „გადახვევების“, „შეცდომების“ გარეშე ავტორი ვერ შეძლებდა შიფრის პირობების დაცვას; ტექსტში სასურველი რიცხვული არსის შენარჩუნებას. ის რომ შიფრი ვერ გახსნეს, გახდა იმის მიზეზიც, გაჩენილიყო მოსაზრებები: „იოანე-ზოსიმე ცუდად ხელავდა“, „ცუდი მექართულე“, უფრო მეტიც, „ცუდი მართლმადიდებელი იყო“ და ა.შ.

2. ძირითადი ნაწილი

ჩვენს მიერ ხელნაწერის კვლევა მისი სტატისტიკური ანალიზით დაიწყო, რამაც ნათლად გამოაჩინა: ტექსტის ასოითი სტატისტიკურ-ალბათური მახასიათებლები (მოძენებები) საგრძობლად განსხვავდებოდა იმ პერიოდის ქართული ტექსტებიდან. ამით კიდევ ერთხელ დადასტურდა, რომ ხელნაწერი ფარულ ინფორმაციას შეიცავდა და „სტანდარტული“ მაჩვენებელიდან გადახვევის მიზეზიც ეს გახდა. როგორც წესი, გამოყენებული შიფრი რიცხვულ ინფორმაციას ეყრდნობა, ამიტომაც მოძიებული იქნა დაშიფვრის უძველესი, რიცხვზე ორიენტირებული მეთოდები. ამან საშუალება მოგვცა კვლევაში სტატისტიკური ანალიზის მეთოდოლოგიის ჩაგვეერთო. გამოირკვა, რომ ბიბლიის გაშიფვრის ერთ-ერთი, ჯემატრიის (ჰემატრია) სახელწოდებით ცნობილი მეთოდი სწორედ ამგვარი თვისებით ხასიათდება. იგი საშუალებას იძლევა ყოველი ასო, სიტყვა, ან მთელი ფრაზა გარდაიქმნას რიცხვად, მისი მდგენელი ასოების რიცხვ-მნიშვნელობების, ან რიგითი სათვალავის მიხედვით.

ჰემატრია ძლიერ ბევრ საერთოს პოულობს თანამედროვე მათემატიკური ლინგვისტიკის მეთოდებთან, რომლებიც გამოდიან კიდევ მისგან. საინტერესო ისაა, რომ იოანე-ზოსიმე თვითონ აკეთებს მინიშნებას ჰემატრიაზე, როცა ტექსტში ასო-ნიშანი რიცხვში გადაყავს. იგი წერს: „სახარებასა შინა თავსა მათისსა წერილ (წილი) ზის, რომელ ასოი არს და იტყვის 4000-სა მარაგსა.“ ამ 4000-ზე იგი მეორეჯერაც ჩერდება, ფაქტობრივად, ხაზს უსვამს ასო-ნიშნის რიცხვში გადაყვანის აუცილებლობას. სულ ოცდაათ

სტრიქონიან ტექსტში, ერთი და იგივე ინფორმაციის ორჯერ, სხვადასხვანაირად გამოვლინება მნიშვნელოვანი მინიშნება ხდება.

ხელნაწერი დაშიფრული გზავნილია და უფრო ცხადი სახით შიფრის გამოშვება, დაშიფვრას აზრს დაუკარგავდა. ქართულ ენაში ჰემატრიის აღდგენა რთული და მეტად შრომატევადი საქმე გამოდგა და მოცულობით მნიშვნელოვანი სამუშაოების ჩატარება მოითხოვა; ფაქტობრივად, მოხერხდა ჰემატრიის აღდგენა, რომელმაც, როგორც კვლევის მეთოდმა შეიძლება დამოუკიდებელი გამოყენება ჰპოვოს ქართულ ენათმეცნიერებაში. გაანალიზდა ებრაული, ბერძნული, ლათინური ჰემატრიის მეთოდები. ქართულ ჰემატრიამ წესები იგივე შეინარჩუნა და ეს სრულიად ლოგიკურია; მაგრამ მსოფლმხედველობრივ-სარწმუნოებრივი თავისებური, მხოლოდ წინაქართული სამყაროსთვის დამახასიათებელი საფუძვლებიდან გამომდინარე ქართული ჰემატრია, მისი რიცხვული სტრუქტურით, განსხვავდება ებრაული, ბერძნული და ლათინური ენების ჰემატრიებიდან. სარწმუნოებრივად ეს მნიშვნელოვანი და გასათვალისწინებელი ფაქტია[2]. „მცირე ქართულ ლექსიკონის“ (1200 სიტყვა) ლექსიკურ მარაგზე აგებული იქნა ჰემატრიული ჰისტოგრამა, გამოვლენილი იქნა ჰემატრიული უბნები, სადაც დამთხვევების ალბათური შემოწმება აუცილებელი ხდება და პირიქით.

ამ სირთულეების დაძლევის შემდეგ მივუბრუნდით ხელნაწერის კვლევას.

მთავარი „ბუნდოვანება“, რომელიც ტექსტში გვხვდებოდა მისი კულმინაცია იყო:

„და სასწაულად ესე აქუს (ქართულს): ოთხმეოც და ათოთხმეტი წელი უმეტის სხუათა ენათა ქრისტეს მოსვლითგან ვიდრე დღესამომდე (დღემმდე)“.

გაუგებარი იყო, როგორ შეიძლებოდა ერთ ენას მეორეზე მეტი, თუნდაც სასწაულის ნიშანი 94 ჰქონოდა. აქ ყურადღება მიექცა იმას, რომ 94-ს შემდეგ სიტყვად „წელი“ მოსდევს. ამან გვაფიქრებინა, რომ დასკვნა უძველეს ტექსტებში დაშიფრული ასტრონომიულ-კალენდარული ინფორმაციის არსებობაზე ამ კონკრეტულ შემთხვევაში საფუძველს მოკლებული არ იყო; და ძიებაც ასტრონომიულ-კალენდარული მიმართულებით წარიმართა. რადგან ქართველ სწავლულ-ქურუმთა თაობაზე წერილობითი წყაროები ფაქტობრივად არ გვაქვს, ეს ვაკუუმი ეგვიპტურ-შუმერული ინფორმაციით იქნა შევსებული. ქურუმთა ჩაკეტილ კასტაში ინფორმაციის გაცვლა ამის შესაძლებლობას ქმნის.

ძვ.წ.ა. მეოთხე ათასწლეულში ეგვიპტეში მზის მოძრაობა კალენდარს მიაგნო და მისი გამოყენება დაიწყო. იგი ითვლის 12 თითო 30-დღიან თვეს, ბოლოში მას ემატება 5, ღმერთისადმი მიძღვნილი სადღესასწაულო დღე, ანუ სულ გვქონდა:

$$12 \times 30 = 360,$$

$$5 + 360 = 365.$$

ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ე.წ. ტრაბიკულ, მზის გარშემო დედამიწის შემოვლის რეალურ წელზე, უფრო მაღალი სიზუსტის ინფორმაცია არ ჰქონდათ; ეგვიპტელთა იმ დროინდელი ცოდნა დაახლოებით 5-ჯერ აღემატებოდა მზის უძრავ იმ კალენდარს, რომელსაც დღეს კაცობრიობა ხმარობს, მაგრამ სხვაგვარი კალენდრის გამოყენებას რელიგია კრძალავდა, ამას სარწმუნოებრივად სავსებით დასაბუთებული საფუძველი ჰქონდა[2].

მოვხდინით 94-ის შემდეგ ხელნაწერში არსებული სიტყვა „წელი“-ს რიცხვული კონსტრუქციის ანალიზი: მისი მნიშვნელოვანი ასო „ლ“ (ლას-ი) რიგით სათვალავით (ნომრით) 12 და რიცხვ-მნიშვნელობით 30-ა და ზემოვანხილული ჰემატრიის ერთ-ერთი წესი იძლევა მათი გადამრავლების საშუალებას; ანუ უკვე აქ ჩნდება წრის 360 ნაწილის, შემდეგში გრადუსის, წლის დღის მიღების შესაძლებლობა. რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, ასო „ლ“-ს სახელი „ლას-ი“ თვეზის უძველესი ღვთაება (აკად. გიორგი ჩიტაია), ზოლო ის, რომ იგი თვეზის ზოდიაქოს ნიშანია ქართულ ანბანში ბ-ნმა რამაზ პატარბემ აჩვენა. „თეზი“ მაშინ მეთორმეტე ზოდიაქო იყო ცარგვალზე და იქ წრე სრულდებოდა, ანუ იგი, „ლას-ი“ წრის 360 გრადუსს, ნაწილს უნდა იძლეოდეს, ასეც არის:

$$12 \times 30 = 360.$$

წელში „ლ“-ს წინ ასო „ე“-ა, იგი რიგითი სათვალავით ქართული ანბანის 5-ე ასოა, და ზორციელი ღმერთის ნიშანი[1], მაშინ სავსებით ლოგიკურად „ელ“-ი (ელოდები) იძლევა:

$$5 + 360 = 365.$$

ანუ „ელი“ ქართული ანბანის გათვალისწინებით მზის მოძრაობა კალენდრის ჩანასახია, თუ მიღებულს დავემატებთ თავში „წ“-ს, წრის (იმ დროს თვლიდნენ, რომ დედამიწა მზის გარშემო წრეზე ბრუნავს), და ბოლოში ბრუნვის ნიშანს „ი“-ს, მივიღებთ [1]:

„წ ე ლ ი“;

ეს ჩვეულებრივი სიტყვა სულაც არ გახლავთ, ეს დედამიწის მზის გარშემო შემოვლის დროის ერთეულია და როგორც ვხედავთ, ჰემატრიულად ატარებს კიდევ კალენდრის რიცხვულ მექანიზმს. ე.ი. იგი ვინც შესაქმნისას ქმნიდა კალენდარს, ქმნიდა კიდევ დროის იმავე ერთეულის შესატყვისის ტერმინს და მას მიგნებულ რიცხვულ კონსტრუქციას ატანდა. ამ დროს მას ანბანი ჰქონდა, ისე ამის გაკეთებას ვერ მოახერხებდა; მაგრამ „წელი“-ს კალენდარსა და იოანე-ზოსიმესგან ნახსენებ 94-ს შორის კავშირი არ არის.

ეს ასეც უნდა იყოს. საქმე ისაა, რომ „წელი“ სრულყოფილი კალენდარი არაა, მისი ცდომილება დაახლოებით 6 საათია წელში. ხელნაწერში რამდენიმე ასეთი ხელოვნური „შეუსაბამობა“, რომელთა ამოხსნა აუცილებელი ხდება (მაგ.: „სასარებასა შინა მათისსა წერილი ზის, რომელი ასოი არს“. ცხადია, „წერილი“ არაა ასო, საჭიროა მისი ამონახსნის მოძებნა; ეს „წელი“-ა). ანალოგიურად ხდება ამ შემთხვევაშიც, „წელი“ ისეთივე შეუსაბამოა 94-თან, როგორც „წერილი“ ასოსთან. „წელი“-ს ამონახსნის მისაგნებლად, გავიხსენოთ: კალენდრის უზუსტობის გასწორებას მზის უძრავ კალენდარში ეცადა კაცობრიობა და დღეს ხმარებაში მყოფი კალენდარი ამის მაგალითია. 1980 წელს ქართველმა ენათმეცნიერებმა ანბანში მიაკვლიეს ე.წ. ქართულ კალენდარს, რომელიც 170-ჯერ უფრო ზუსტია, ვიდრე იმ პერიოდში ეგვიპტელთა ცოდნა კალენდარზე და 850-ჯერ აღემატება დღეს ხმარებაში მყოფ კალენდარს. ეს კალენდარი ყოველ 128 წელში თვითკორექტირების ხარჯზე გასაოცარ სიზუსტეს აღწევს და სულ 1-წამიან განსხვავებას იძლევა რეალურ დროსთან. მაგრამ ანბანში მიგნებულ კალენდარს სავარაუდო სქემის გარდა სხვა მტკიცებულება არ გააჩნდა და ბევრი ობიექტივ გამოუჩნდა. ახლა ზუსტად იგივე კალენდარი მიგნებულია სიტყვაში[1], ეს „წელიწადი“-ა. სიტყვა „წელიწადი“ რიცხვულად მთლიანად ატარებს ზემოხსენებულ ქართულ კალენდარს. იგი 128-წლიან ციკლებს ეყრდნობა და მასში 32 ნაკიანი წლის ნაცვლად 31 ნაკიანი წელია. მისი მექანიზმის უფრო დეტალურ ახსნას ადარ შევუდგებით, რადგან რიცხვული კონსტრუქციის მოცემა „წელი“-ს ანალოგიურია და დეტალურად არის აღწერილი [2] ნაშრომში. აი, წელიწადს კი კავშირი იოანე-ზოსიმესგან მითითებულ 94-თან აქვს. როგორც აღმოჩნდა, ხელნაწერის ავტორს ქართული ენის „სასწაულის“ ნიშნად სიტყვაში ჩადებული ასეთი კალენდარული ინფორმაცია მიაჩნია; მისი ჰემატრია სწორედ 94-ის ტოლია (ფრჩხილებში ასოების რიგითი სათვალავებია მითითებული, რადგან სწორედ რიგით ჰემატრიას, ანუ მათ ჯამს ვითვლით):

$$\begin{aligned} & \text{წ(31) ე(5) ლ(12) ი(10) წ(31) ა(1) დ(4) -ი;} \\ & 31 + 5 + 12 + 10 + 31 + 1 + 4 = 94. \end{aligned}$$

„ოთხმეოც და ათ თოთხმეტი“ = „წელიწადი“(94).

მხოლოდ ახ.წ.ა. მეთერთმეტე საუკუნეში შუა აზიაში მიიღეს კალენდარი (ომარ ხაიმის), რომლის სიზუსტე 19 წამია. მასზე უფრო ადრე 17 წამიან სიზუსტეს მაიას ცივილიზაციამ მიაღწია, ქართული კალენდარი გაცილებით ძველი და ზუსტი ჩანს.

თეორიულად გაითვალა, რომ მთელი ხელნაწერის სრული ჰემატრია 8050 უნდა ყოფილიყო, ამ დროს გამოქვეყნებული ხელნაწერით იგივე რიცხვი არ მიიღებოდა. მოძიებული იქნა ხელნაწერის თავდაპირველი ვარიანტი და მათგან ერთში სრული ჰემატრია სწორედ 8050 აღმოჩნდა (დანარჩენი ორი ძლიერ მცირედ განსხვავდება მისგან, რაც ან ცუდი ამოკითხვის, ანაც თავის დროზე ავტორისგან არასწორი გამოთვლის ბრალია). და რა არის 8050? იგი ხელნაწერის გლობალური ამონახსნის, უზუსტესი ქართული კალენდრის რიცხვ-ნიშანთა ჰემატრიაა:

$$\begin{aligned} & \text{წ(4000) ე(5) ლ(30) ი(10) წ(4000) ა(1) დ(4) -ი;} \\ & 4000 + 5 + 30 + 10 + 4000 + 1 + 4 = 8050 (!). \end{aligned}$$

ხელნაწერს თან ახლავს ასოები: „ლ“; „ც“; „ყ“; „თ“. იგივე ასოთი ნიშნები გამოტანილია იოანე-ზოსიმესგან დახატულ ჯვარზე. თუ მათ სახელდებით ჩაწერთ მივიღებთ: „ლას-ი ცან ყარ-თან.“ ე.ი. „ლას-ი“ იცანით ყართან“, (ლას-ი წრის, მზის გარშემო დედამიწის წრის მომცემი ასოა, ხოლო „ყარ“ ასო „ყ“-ს სახელი). თხოვნა ასო „ყარ-თან“ ინფორმაციის მოძიებას ეხება, და იქ მართლაც წერია 46 751. აქ 46 არის „ყარ“-ის რიგით სათვალავთა, ხოლო 751 კი მისი წინა ასო-ნიშნის, „ლან“-ის რიცხვ-ნიშანთა ჰემატრია:

$$\begin{aligned} & \text{ყ(26) ა(1) რ(19); } 26 + 1 + 19 = 46; \\ & \text{დ(700) ა(1) ნ(50); } 700 + 1 + 50 = 751; \end{aligned}$$

46 751 „წელიწადი“-თ მოტანილ 128-წლიან ციკლში დღეების რაოდენობაა. ამ რიცხვს იოანე-ზოსიმე თავისი ფსევდონიმით ფაქტობრივად „ხელს აწერს“, მისი სახელების ჰემატრია ასეთია: იოანე(46) – ზოსიმე(71), ერთად 46 71. ეს თითქმის 46 751-ია, უფრო ზუსტად მისი ჰემატრიულად მოცემა პრაქტიკულად შეუძლებელი იყო. იგივე მექანიზმი მეორდება 8050-სა და 850-ს შორის. 8050-ზე ზემოთ ითქვა, 850 ის სიზუსტეა, რომლითაც ქართული კალენდარი (წელიწადი) აღემატება მზის მოძრა, დღეს მოქმედ კალენდარს. კალენდრის იდუმალება იხსება არაერთგზის. მთავარი ისაა, რომ ცივილიზაცია, რომლის გზავნილიც იქნა მიგნებული წელიწადს 1 წმ.-ის სიზუსტით ზომავდა(!).

როგორც ითქვა, კალენდარი „წელიწადი“ დაემთხვა 1980 წელს ქართველ ენათმეცნიერთა მიერ ანბანში მიგნებულ კალენდარსაც. შემთხვევითი დამთხვევის ალბათობა 10^{-9} -ის ტოლია; ხელნაწერის იდუმალება გახსნილია. რაც მთავარია, ასო „წ“, რომელზეც განსაკუთრებით ჩერდება იოანე-ზოსიმე და კალენდრის შემოქმედის ანბანში ჩადებული ე.წ. „პი“ რიცხვია (რ.პატარიძე). იგი ანბანში 31-ე, მნიშვნელობით – 4000, ერთად კი 314000, როცა ათწილადები არ გვქონდა „პი“ რიცხვი 3,14 სწორედ ასე იწერებოდა. 4000 იოანე-ზოსიმეს „მასშტაბით“: „ათასი წელი, ვითარცა ერთი დღე“, სწორედ ლაზარეს (ქართული ენის) აღდგინების თარიღს იძლევა. უკვე შემდეგ იგივე სიუჟეტი ჩანს „ბიბლიაში“. როგორც აღმოჩნდა,

იოანე-ზოსიმემ ბიბლიის გაშიფვრის მეთოდით, ჰემატრიით თვითონ გაშიფრა ქართული სიტყვა და იქ მიაგნო ამ „სასწაულს“, გზავნილს, ხელოვნურად შექმნილ, შეიძლება ითქვას, ასტრონომიულ ინფორმაციაზე ორიენტირებულ სიტყვებს, სწორედ ამიტომ მიიჩნია ქართული „უფლის ენად“.

და რა უმთავრეს სათქმელს გვეუბნება იოანე-ზოსიმე, უფრო სწორად ქართული კალენდრის შემოქმედი კალენდრით „წელიწადი“?

გარდა იმისა, რომ კალენდარს უდიდესი პრაქტიკული მნიშვნელობა ჰქონდა, იგი პირდაპირ ამხელს თავის სარწმუნოებრივ გზავნილს:

„წელიწადი!“ (ელი წადი!)

„ელი“, როგორც ზემოთ ვნახეთ, წინა კალენდრის (წელი) ფუძე იყო და უძველესი ღვთაების, (ებრაული, გალური) ღმერთის სახელი. იგი უნდა წავიდეს, „ელის“ წასვლით მოდის ახალი ეპოქა, იესო ქრისტეს ეპოქა. დამტკიცდა, რომ ეს გზავნილი გაცილებით ადრეა დაწერილი, ვიდრე დედამიწას იესო ქრისტე ხორციელად მოევლინებოდა [2].

იოანე-ზოსიმეს ხელნაწერი მნიშვნელოვან ინფორმაციას იძლევა წინაქრისტიანულ ქართულ ცივილიზაციაზე და გარკვეულად ცვლის კიდევ მის პირველისტორიას; საქმე იმაშია, რომ მისი შიფრის გასაღები, იგივე ბიბლიის გასაღები ქართულ ენაში ეფექტურად ფუნქციონირებს და მრავალ ახალ საიდუმლოს ამხელს; როგორც იოანე-ზოსიმე წერს: „ყველა საიდუმლო ამ ენასა შიგან დამარხულ არს...“

იოანე-ზოსიმეს მოღვაწეობის ორივე სფეროში, როგორც ხვთისმსახურებაში, ისე ჟამთაღწერაში გააზრებულად, ხელოვნურად შექმნილი მრავალი სიტყვა, ქურუმთა ფარული ენის ნაშთებია მიგნებული, ყველა მათგანი ერთიან სქემაში ჯდება, და სისტემურად ხსნიან იოანე-ზოსიმეს ხელნაწერში გაჩენილ კითხვებს.

ლიტერატურა:

1. სიტჩინი ზ.ა. კოსმიური კოდი. მოსკოვი, გამ. „ნაუკა“, 2007, (რუს. ენაზე);
2. ცინცაძე ა.ვ. მოელის დღესა მას მეორედ მოსვლასა. თბ. 2010, დეპონირებულია ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული სააგენტოს მიერ, №4044.

DECODING OF THE ANCIENT MANUSCRIPT WITH THE HELP OF MATHEMATICAL METHODS

Tsintsadze Aliko, Doctor of TS, Professor, Georgia

Summary

Here are given the results of Jhoan-Zosim’s manuscript ‘Praise and Honour of Georgian language’ /dated the X century/ decoding with the help of applied Mathematical provision.

• , √ . . .

»,

«

„ასტრონომიულად ორიენტირებადი“, დეტერმინირებადი სიტყვადწარმოქმნა ქართულში (მზმ)

ალიკო ცინცაძე, ტ.მ.დ., პროფესორი

რეზიუმე

მოცემულია ქართულ ენაში გამოყენებული, უძველესი ასტრონომიული ინფორმაციის მომცველი, ხელოვნური სიტყვადწარმოქმნის დეტერმინირებული ალგორითმი.

საკვანძო სიტყვები: კალენდარი. ანბანი. დათარიღება. მზის პარამეტრი. მზე.

1. შესავალი

„ნებისმიერ თეორიაში ზუსტად იმ რაოდენობითაა მეცნიერება, რა რაოდენობითაც არის მასში მათემატიკა“-წერდა კანტი. ახლა შეგვიძლია ამ ჰიპერბოლის პერიფრაზი გავაკეთოთ და ვთქვათ, რომ „ნებისმიერ ენაში იმდენად არის გააზრებული საწყისი, რა რაოდენობითაც არის მასში მათემატიკა.“ ჩვენ ე.წ. „ასტრონომიულად ორიენტირებულ სიტყვებს“, ქართულ ენაში მიგნებულ ქურუმთა ფარული ენის ნაშთებს ვგულისხმობთ. იოანე-ზოსიმეს მეათე საუკუნის ხელნაწერის „ქება და დიდება ქართულისა ენისა“-ს გაშიფვრამ[1] შექმნა შესაძლებლობა, მისი შიფრის გასაღებით უკვე ქართულ ენაში, ლექსიკაში „ასტრონომიულად ორიენტირებული“, ასტრონომიულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, გააზრებულად, ხელოვნურად შექმნილი სიტყვებისთვის მიგვეგნო, რომლებიც ჰემატრიული მექანიზმით (მათემატიკურად) ჩადებულია მასში. ამ ბოლო დრომდე ენათმეცნიერება თვლიდა, რომ სიტყვადწარმოქმნა ხმის მიბადებით, ანაც ერთი ენიდან მეორეში ფონეტიკური ფორმაცვლილებით გადატანით ხდებოდა, ხოლო „ხელოვნურად

შექმნილი სიტყვების რაოდენობა ხელის თითებზე დათვლება“ [2]. ხელოვნურად კი მხოლოდ კომპიუტერული კარგად ცნობილი „რობოტი“, „კობოტი“ და ბოლო პერიოდის ტექნიკური ტერმინებია შექმნილი. ბოლო პერიოდში შეიცვალა შეხედულება ამ საკითხზე; ხელნაწერის გაშიფვრა კი კიდევ ერთხელ უარყოფს ამ შეხედულებას.

იოანე-ზოსიმეს ზემოსწინებული ხელნაწერი ბიბლიის გაშიფვრის მეთოდით გაიხსნა, როგორც აღმოჩნდა, თავიდან ავტორმა იგი ქართულ ენაზე გამოიყენა და თვითონ იპოვა ქართულ ენაში უამრავი ხელოვნურად, ასტრონომიული ინფორმაციის მატარებელი სიტყვა, სწორედ ამიტომ მიიჩნია ქართული „უფლის ენად“; ამიტომაც დაწერა „ქებაი და დიდებაი“ და მის შთამომავლობას მიანიშნა ენაში არსებული უდიდესი საგანძური, დიდი ცივილიზაციის გზავნილი. მის კვალზე სვლით ქართულში მიკვლეულია 60-ზე მეტი ასეთი სიტყვა. ეს მხოლოდ უძველეს სწავლულ-ქურუმათა ენის ნაშთები შეიძლება იყოს: წელი, წელიწადი, მანძილი, წელადი, წელითი, მოქცევა, (კალენდარული სიტყვები), თუეი, ართი, ერთი (კოდური სიტყვები), ღმერთი, ღვთაება, ღერ, ღერბ(ეთ)-ღმერთი (სვან.), ღორთი – ღმერთი (მეგრ.), დღესინდელი, მორიგე, მარიგე, (ღმერთი – ფშავ-ხევს.) ქურუმი, ხევისბერი, ფარნავაზ, სამარ, გიორგი, არმაზ, ჯოჯოხეთი, მზე, მთვარე, მთოვარე, ბუღობა, ბუნიობა, ბუნი, ბუ, არე, წერი, მიწა, კაბალა, ია და ასოითი თვლის პროცესში წარმოქმნილი სიტყვები, იბერია, ქალდეა, მოსოხი, მესხეთი, ლაზეთი, ჭანეთი, ივერია, მარგალი, სვანი, გურია, იმერეთი, ქართლი, კახეთი, ამერ-იმერი, და ა.შ..

მეცხრამეტე საუკუნემდე, ეგვიპტური იეროგლიფების გაშიფვრამდე, ეგვიპტოლოგია არც არსებობდა, იგივენაირად, ახლა ჩნდება შანსი, ახლებურად შევხედოთ ჩვენს წარსულს და ახალ ჭრილში გავიაზროთ „ქართველოლოგია“.

2. ნბირთადი ნაწილი

მიუხრუხედთ ასტრონომიულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით სიტყვადწარმოქმნის საკითხს. ივანე ჯავახიშვილი თვლიდა, რომ „წელიწადის ორ ნაწილად ოდინდელი გაყოფის კვალი არაერთი კულტურული ერის უძველესი ხანის მეტყველების და ტერმინების ანალიზითაც ირკვევა.“ წელიწადის ორ ჟამად გამოყოფი „ზამთარი“ და „ზაფხული“. ე.ი. ის პერიოდები, სადაც მზებუღობა უწევს. („გაზაფხული“, „შემოდგომა“, უკვე მათთან ნაწარმოები სიტყვებია). მზებუღობა კი მზის ამოსვლის უკიდურეს წერტილებს იძლევა, რომელთა შორის მზის ამოსვლის წერტილი 47⁰ რკალს გადის. ივანე ჯავახიშვილმა ცხადყო, რომ თუშური ლოცვის: „ცხრა ოც და სამ წმინდა გიორგი“ 183 დღეს, ანუ ნახევარ წელს შეესაბამებოდა (183 + 183 = 366), აქაც ისევ ის, მზისგან 47⁰-იანი რკალის გავლის დროა დაფიქსირებული. ზემოსწინებული უკიდურესი წერტილის მაფიქსირებელი სიტყვა „მზებუღობა“ კომპოზიტია, „მზის“ გარდა მასში შედის „ბუღობა“, იგი აფიქსირებს მზის ამოსვლის უკიდურეს წერტილს. დავთვალთ ამ სიტყვის რიცხვული შიგთავსი, ე.წ. ჰემატრია; თუკი გამოიზნული გზავნილი, ხელოვნურად შექმნილი, ასტრონომიული ინფორმაციის მატარებელი სიტყვაა, ერთადერთი ვარიანტია, ჰემატრია 47-ის ტოლი უნდა იყოს (ფრჩხილებში ასოების რიგითი სათვალავები, ქართულ ანბანში მისი რიგითი ნომრებია მოცემული):

ბ(2) უ(22) დ(4) ო(16) ბ(2) ა(1),

$2 + 22 + 4 + 16 + 2 + 1 = 47$. საოცარი და უდავო არგუმენტია (!!!).

თქმა არ უნდა, ჰემატრიული არგუმენტები ამ არეალში მრავლად მოიპოვება, მაგრამ უკვე აქ, დაახლოებით შეფასებით, ფაქტის შემთხვევითად დადგომის ალბათობა 10 მილიარდიდან ერთია. სხვა ყველა ვარიანტში, იგი გააზრებული შედეგია.

დავრწმუნდით, სიტყვა „ბუღობა“-ს ხელოვნურობის, „ბუღე“-დან ნაწარმოები სიტყვა- გზავნილის ყველა წინასწარი ნიშანი აქვს. შეგვიძლია ჩავთვალოთ, რომ სიტყვის შექმნელებმა იცოდნენ 47 გრადუსიანი რკალის თაობაზე და იყენებდნენ ამას[1]. ამიტომაც დაარქვეს მზის უკიდურესი ამოსვლის წერტილის შესატყვისი მოვლენას „მზებუღობა“. მზე „ბუღე“-ს წელიწადში ორჯერ ეწვევა. ეს სიტყვაც, ალბათ, „წელიწადის“ (47 X 2 = 94) თანადროულია (სიტყვა „წელიწადი“ მზის ქართული კალენდარია და ძვ.წ.ა. 1000-800 წლების შემდეგაა შექმნილი[1] და მისი ჰემატრიაც 94-ია, ანუ 47 X 2-მზის ამოსვლის წერტილის წლიურად გავლილი გზა). მზის ცაზე სვლასთან დაკავშირებით კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა გვაქვს, ბუნიობა, რასაც „დღე-ღამე სწორება“-ს არქმევს ძველი ქართული, ამ დროს დღე და ღამე თანაბრდება. დავთვალთ სიტყვა „სწორება“-ს ჰემატრია, ანუ ასოების რიგით სათვალავთა ჯამი:

ს(20) წ(31) ო(16) რ(19) ე(5) ბ(2) ა(1),

$20 + 31 + 16 + 19 + 5 + 2 + 1 = 94$ (!).

რადგან დღე-ღამე სწორებაც წელიწადში ორჯერაა, ამიტომაც აქ $47 + 47 = 94$ -ს.

ისმება, აუცილებლად გასათვალისწინებელი კითხვა:

როგორ, და რა ალგორითმით იქმნებოდა, „ასტრონომიულ ინფორმაციაზე ორიენტირებული“, „საკულტო“ სიტყვა?

ერთია ხელნაწერის გაშიფვრა და მეორე ენაში ხელოვნურად შექმნილი სიტყვების მიგნება. ამით მდგომარეობა კარდინალურად იცვლება, და როგორც ბ-ნი რამაზ შენგელია კრიპტოგრაფიული ნიშნების

გაშიფვრასთან დაკავშირებით (გ.კვაშილავა) წერს: „რეგიონის ისტორიის კვლევაში ახალი ერა დაიწყო.“ აქვე მეცნიერი გამოთქვამს, როგორც ვნახავთ, სწორ ვარაუდს:

„ძალზე საინტერესოდ მეჩვენება კრიპტების მოხაზულობის შედარება... ასტრონომიულ გამოსახულებებთან.“ (გ.გიგაური, „ფარული ნიშნები, 2010). სწორედ ცარგვალის იყო უძველესი ცივილიზაციისთვის „სასწაულების საუფლო“ და ასტრონომიული მიგნებების გადატანა ხდებოდა, როგორც სარწმუნოებაში, ისე ენაშიც.

ეტიმოლოგიათვის, რომლებიც იცნობენ სიტყვა „მზის“ წარმოქმნის ვერსიებს, და კარგად იციან ისიც, რომ მისი წარმომავლობის საკითხები შესწავლილი აქვთ, ისეთ ავტორიტეტებს, როგორებიც ჯავახიშვილი[3] და მარრია, რა თქმა უნდა, მიუღებელი იქნება მისი ხელოვნურად შექმნის იდეა. ისიც ცხადია, რომ ეს კარდინალურად ცვლის არაერთ ენათმეცნიერულ და ისტორიულ წინაქართულ ასპექტს, მაგრამ რიცხვულ-ალბათური ფაქტები ჯოჯობა და ამ საკითხის დეტალურად განვიხილვა მოგვიწევს:

შევეცადოთ დაახლოებით აღვადგინოთ იგივე პროცესი, რაც შესაქმნისას ქურუმთა კასტაში ხდებოდა.

სწავლულებს პირველ რიგში, ალბათ, უნდა ჩაეწერათ 47. ამაზე ზემოთ უკვე ითქვა, ეს მზის ამოსვლის წერტილის გადაადგილება ცაზე და უძველესი ცივილიზაციის უმნიშვნელოვანესი მონაპოვარი იყო. ამ დროს მათ ციფრები არ ჰქონდათ, ასობით კი 47 ჩაიწერება ასე (ვითვლით რიცხვ-მნიშვნელობების ჯამს):

„მ-ზ“(!). (მ – 40, ზ – 7; 40 + 7 = 47 ←→ „მზ“).

47 ანბანურად იწერება, როგორც „მზ“. თავიდანვე გაირკვა, სიტყვა „მზე“-ს შექმნისკენ მივდივართ. ცაზე დაკვირვებისთვის ეგვიპტელი ქურუმები იყენებდნენ ხელსაწყოს, რომელიც ძალიან მიაგავდა მათ იეროგლიფს „წელ“-ი, რომელსაც შუაში სწორედ მზის გამოსახულება იყო, კალენდარი და ცაზე დაკვირვებაც მათთვის უმნიშვნელოვანესი რიტუალი იყო, ამიტომ ამ სიტყვის შექმნას ქურუმები სხვას არც ანდობდნენ და ქურუმთა ფარული ენას ეს სიტყვა, რა თქმა უნდა ჰქონდა; მითუმეტეს, მათ იცოდნენ, რომ სამყარო ჰელიოცენტრულია[1].

წარმართულ ღვთაებათა რაობის გაგებისათვის „მზე“ (მთვარე) უმნიშვნელოვანესი სიტყვაა. იგი ეტიმოლოგიურად სრულყოფილად გააანალიზა ივანე ჯავახიშვილმა. მან უარყო ნიკო მარრის თეორია: „პროფ. მარრმა ქართული „მზე“ არაბული „შემს“-ისა და ებრაული „შამაშ“-ს შესატყვისობად აღიარა და მათთან „მზე“ თავდაპირველი „ზმეჰ“-ისგან, მეგრული „ბჟა“, „ჰმაჰ“-ისგან, ლაზური „მჟორა“ „ჟმოჰ“-სგან წარმომდგარად მიიჩნია. მაგრამ ბგერათა ასეთი გადასმისა და ცვლილების გამართლებად არავითარი საბუთი იქ წამოყენებული არ არის, არაბულ-ებრაულთან ქართული სიტყვის დამსგავსების გარდა ასეთი საბუთი არ ჩანს... „ბ“ (მეგრ. „ბჟა“ და ჭან. „ბჟორა“) „მ“-ს მერმინდელი ჩანს(!).“[3]. თვითონვე სცადა „მზით“ განდევნილი“ სახელის აღდგენას და გარკვეულად, შეძლო კიდევაც ეს. მაგრამ სიტყვა „მზის“ წარმომავლობის საკითხი ღიად დარჩა.

ბუნებრივია, რომ ენათმეცნიერებას ამ სიტყვის ხელოვნურად, გააზრებულად შექმნის საკითხი არ განუხილავს. სიტყვის ხმების მიბაძვით შექმნის, ფონეტიკური სახეცვლილების მეთოდთან, მისი დეტერმინირებული, ერთმნიშვნელოვანი აღვარითი მიღებაზე ქართულ ენაში გადასვლას, არც უნდა ველოდოთ; რადგან იგი ფაქტობრივად, ქურუმ-სწავლულთა ენის ქართულში გადატანის აღიარებას მოასწავებს, მაგრამ არგუმენტები გვაქვს და ისინი გასათვალისწინებელია.

მიუხედავად, ისევე მიღებულ „მზ“-ს. იგი რიგითი სათვალავით, მხოლოდ 20-ია (მ – 13, ზ – 7, 13 + 7 = 20), სასურველია, რომ 25-მდე შეივსოს, რადგანაც ანბანში 25-ე ასო მზის საბუდარია, იქ „უხილავი ღმერთის კარია“, 128-წლიანი კალენდრის რიცხვული პარამეტრებია და ა.შ. [1]. მზის შესწავლის ციკლიც 25-წლიანია. ლეონტი მროველიც ასე წერს: „ჰმსახურებდნენ ღმერთსა უხილავსა, დამბადებელსა ყოვლისასა“. ანუ, ზემოთ მიღებული „მზ“ სასურველია შევავსოთ, თანაც ხმოვანი სიტყვის დასრულებისთვის აუცილებელი ხდება. შევსება უნდა მოხდეს იმგვარად, რომ რიგით სათვალავთა ჰემატრია 25 გახდეს, 25 – 20 = 5. საჭირო ხდება „მზ“-ს ანბანის მეხუთე ასო დაემატოს, სწორედ „ბედად“, იქაც ხმოვანი ზის; მხოლოდ ამგვარად მივიღებთ სიტყვას, რომელიც, თან 47-ს მოიცავს და რიგით სათვალავთა ჰემატრიითაც 25-ია. „რიცხვული მისტიკის“ აქსიომაც ეს ხდება, 47 ხდება 25-ის შიგნით. 5-ე ნომრით, რიგითი სათვალავით კი ქართულ ანბანში ასო „ე“-ა, დაეურთოთ იგი მიღებულ „მზ“-ს და საბოლოოდ, ვიღებთ:

მზ + ე = მზე.

ანუ, იმ სიტყვას, რასაც ველოდით. „მზე“ შეიქმნა და როგორც ჯავახიშვილი თვლის, იმდენად მნიშვნელოვანი გახდა, „განდევნა“ კიდევ წინარე ქართველური სიტყვა. სიტყვაწარმოქმნის პროცესი თითქმის დასრულებულია, მაგრამ კომპოზიტი „მზებულობა“ მაინც შეიქმნა, და როგორ გგონიათ, მაინც რატომ? ბ-ნმა ზაქარია სიტინმა[1] ბიბლიასა და ებრაული ღმერთის (იეღოვა) ჰემატრიაში გაჩენილი 72 დაუკავშირა პრეცესიას, ანუ იმ პროცესს, რომ ცარგვალის 72 წელში ერთ გრადუსიან ბრუნს აკეთებს. სწორედ ამ რიცხვს იძლევა განსახილველი სიტყვა:

მზე(25) → მზებულობა(72) ← ბულობა(47);
25 + 47 = 72-ს.

თუ ვერწმუნებით ცნობილი მეცნიერის ზაქარია სიტჩინის თეორიულ ანალიზს „მზებულობა“-ში, ცარგვალის პრეცესიის თაობაზე, კიდევ ერთ საოცარ ასტრონომიული ინფორმაციას ვხედავთ. ურთულესი, ურთიერთგანმარობებელი და ლოგიკურად შემკრავი არგუმენტია, რომელიც სხვა გზასაც არ ტოვებს, უნდა მივიღოთ დაშვება მთელი ამ სექციის ხელოვნურად შექმნილი თაობაზე.

ასლა მექანიზმი სრულად აღდგენილია.

72 – პრეცესიის რიცხვი, ანბანური ჩაწერისას ასე იწერებოდა: „ობი“ (ო – 70, ბ – 2; $70 + 2 = 72$, „ობ“-ი), მეორე მხრივ, სიტყვა „ობი“ განიმარტება ასე: ტენიანმა ადგილმან, ან საჭმელმან ხანიერმა თეთრი ბიძგი მოიკიდოს (ს.ს.). ივანე ჯავახიშვილი სიტყვა-ავდრის ღვთაების თავდაპირველ სახელად „ობი“-ს („ობი“, „ივები“) მიიჩნევს [3]. იქნებ, ეს ღვთაებაც პრეცესიის ჰემატრიის ასოით ჩაწერიდან იღებს სათავეს, რადგან პრეცესიის 72-წლიანი დრო ობის მოკიდების სემანტიკური გაგრძელებაა. წინაქართულში ტაროსის ღვთაების ორიოდ ღვთაებაა დაძებნილი (ელაია, ობი) და ორივეს კალენდარულ-ჰემატრიული წარმოშობის ჰიპოთეზა აშკარაა.

ამ ექსპერიმენტის შემდეგ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ თუ ნიკო მარტი მართალია და მისგან მოტანილ სიტყვებს შორის კავშირი რეალურია, მაშინ საწყისი სიტყვა სწორედ „მზე“-ა. კავკასიურ ენებში არსებული „მზე“-ს ფორმაცვლილება ქართულიდან უნდა იყოს შეტანილი. თუმცა დიალექტებში არაერთი მზის სახელი გვქონდა, „მზე“ (იგივე მოხდა „მთვარე“-სთან მიმართებაშიც) მაინც იქმნება, მაგრამ ეს ანბანის შემდეგ შექმნილი, ჰემატრიული სიტყვაა. მზის, მთვარის სახელები დიალექტებში მრავალადაა (ბჟა, მჟორა, ბჟორა, მიჟ, თუთა, თუთაშხა, თუთაჩხა, დომ), ალბათურად ცხადია, რომ ზოგადქართული სწორედ ანბანით, 47-სა და 49-ის, ძირითადად, ასტრონომიული ინფორმაციით, ჰემატრიის გავლენით მიღებული ფორმებია.

„ქართული ანბანის ავტორებმა უდიდეს ასტრონომიულ აღმოჩენებამდე გაცილებით ადრე იცოდნენ, რომ ჩვენი სამყარო ჰელიოცენტრულია და არა გეოცენტრული, როგორც ეს ძველბაბილონელებს ეგონათ“ – წერენ ბ-ნები, მათემატიკოსები ნოდარ კანდელაკი და გურამ ცერცვაძე ქართული ასომთავრულის ანბანურ-რიცხვული სტრუქტურის ანალიზიდან გამომდინარე („ქართული ასომთავრული ანბანის კრიპტოანალიზი“, 2005, გვ.112). როგორც ჩანს, ასეც იყო. მიღებული შედეგების ფონზე, ამ დასკვნას იქითკენ მივყავართ: საქმე გვაქვს ზოგადსაკაცობრიო ანბანურ-რელიგიურ პირველისტორიასთან.

განხილული ჰემატრიულ-ლექსიკური ჯაჭვიც ეჭვს აღარ ტოვებს, რომ ზემოხსენებული კალენდარული სიტყვები მზის პარამეტრებიდან გამომდინარეა შექმნილი; ამიტომაც ხდება ე.წ. ქართული ჰემატრია, ვარსკვლავთმრიცხველ სწავლულთა ცაზე „წაკითხულის“, სიტყვაში გადმოტანა.

აი, მაგალითი, ჰემატრიის გამოყენებით, თუ როგორ იქმნებოდა ასტრონომიული ინფორმაციის მატარებელი სიტყვები. როცა ჰემატრიაზე ვსაუბრობდით ითქვა, რომ თვისობრივად მნიშვნელოვანი რიცხვების ერთი ნაწილი ცაზე დაკვირვების შედეგებიდან იყო მიღებული, მაგრამ ის, რასაც ქართულ ენაში ვპოულობთ გაცილებით მეტია, ვიდრე უბრალოდ ჰემატრიული რიცხვი. ეს ცდება ჰემატრიის საზღვრებსაც.

წამოყენებული თეზის მტკიცება ასეთია: თუ ებრაული ჰემატრია იღებდა, ვთქვათ, იგივე პრეცესიის რიცხვს 72-ს, აფეტიშებდა და იელოვას რიცხვად აქცევდა; როგორც ვნახეთ, ქართულ სიტყვაში ასტრონომიული ინფორმაციის კომპლექსი და მთელი მექანიზმი ჩადებული: ჯერ ხდება მზის წლიურად გავლილი გზის, მისი ერთი ნახევრის, რიცხვ-მნიშვნელობებით ჩაწერა, ამის შემდეგ რიგით სათვალავთა ჰემატრიით, მარცვალის მიყვანება, შეივსება სრულ სიტყვამდე. თანაც ისე, რომ ჰემატრიულად უხილავი ღმერთის, საკრალური ნიშნის რიგითი ნომერი (25), მზის ციკლის შესწავლის პერიოდი მივიღოთ. ფაქტობრივად, სიტყვაში „მზე“, გვაქვს ორი ასტრონომიული ინფორმაცია: მზის გადაადგილების გზისა და ისევე, მზის შესწავლის ციკლის თაობაზე. ბოლოს იქმნება კომპოზიტი „მზებულობა“ და მექანიზმს ავსებს ინფორმაცია პრეცესიის დროზე. მეტი რა ინფორმაცია შეიძლება ერთ კომპოზიტში იდოს?! თანაც ამ ინფორმაციის შესატყვისი ასოითი ჩაწერა („ობი“) სემანტიკური მნიშვნელობის გარდა (ობის მოკიდება), ტაროსის ღვთაებაც ხდება. ეს ზომ იმასაც ნიშნავს, რომ ჩვენ წარმართულ პერიოდს, უძველეს წინაქართულ სიტყვებში ჩადებულ საოცარ ინფორმაციას ვეხებით. მხოლოდ ერთი კითხვა რჩება პასუხგაუცემელი, ვინ და რა გზით შეძლო მისი მოპოვება?!

მზესთან დაკავშირებული ლექსიკა ქართულ ენაში მჭიდროდ დაუკავშირდა მხედველობას. ასე მივიღეთ სიტყვა „მზე-რა“; ეს ერთი მხრივ მზე-რა, ხილვაა, მეორეს მხრივ, პირდაპირ გვესაუბრება იმაზე, რომ „მზე“ არის „რა“ (ეგვ.); რაც კიდევ ერთი ქართულ-ეგვიპტური კომპოზიტი. ჰემატრიულადაც, „მზე“ ანბანური „რაე“-ს ტოლია:

$$\begin{aligned} & \text{მ}(13) \text{ზ}(7) \text{ე}(5); & \text{რ}(19) \text{ა}(1) \text{ე}(5); \\ & 13 + 7 + 5 = 25; & 19 + 1 + 5 = 25; \\ & 25 = 25 \end{aligned}$$

წინაქართული ენის ფუძემ შეითვისა ხელოვნურად, გააზრებულად შექმნილი სიტყვები, იგივე, ქურუმთა ფარული ენის ნაშთები; ანუ, ქართული ანბანისმიერ, მის შემდგომად შექმნილი ენის ყველა ნიშანს ატარებს და ქურუმთა ფარული ენის საფუძველს ეყრდნობა.

დიდი ალბათობით, შეიძლება ითქვას, რომ საქმე გვაქვს ენაში ასტრონომიული ინფორმაციის მთელი მექანიზმის, სრულყოფილი ლოგიკური და ერთიანი კომპლექსის ერთობლივად გადატანასთან. ხატოვნად შეგვიძლია ვთქვათ, „საკულტო“ ქართული სიტყვა, ამ „კულტის“ ასტრონომიულ თვისებებზეა ორიენტირებული. ვერ გეტყვით, რამდენად ჰქონდა გაცნობიერებული იოანე-ზოსიმეს ეს ფაქტი, მაგრამ „უფლის ენის“ უმთავრესი არგუმენტი, მწვერვალი, ალბათ, სწორედ ესაა. ეს ისაა, რომლითაც ქართული ენა, „უმეტეს სხუათა ენათა“ გახდა.

ლიტერატურა:

1. ცინცაძე ა.ვ. მოელის დღესა მას მეორედ მოსვლასა. 2010, ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული სააგენტო, №4044
2. ბიბიგური შ.ვ. საენათმეცნიერო საუბრებ. თბ. „მეცნიერება“, 1975
3. ჯავახიშვილი ი.ა. საქართველოს ისტორია, ტ.1, თბ. „თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“, 1979.

**ASTRONOMICALY ORIENTATED, DETERMINATED WORD FORMATION
IN GEORGIAN /THE SUN/ /MZE/**

Tsintsadze Aliko, Doctor of TS, Professor, Georgia

Summary

The represented article discusses the determined algorithm of artificial word-formation used in the Georgian language and containing ancient Astronomical information.

« - », (-)
• . . . ,